

Návrh mimoriadnych opatrení na kontrolu a tlmenie Afrického moru ošípaných a ich finančného zabezpečenia

A. Informácia o výskyte afrického moru ošípaných na území Slovenska

S prihliadnutím na materiál „Mimoriadne finančné požiadavky na kontrolu afrického moru ošípaných na území Slovenska“ ktorý bol roku 2018 schválený na rokovaní vlády Slovenskej republiky predkladáme informáciu o súčasnej nákazovej situácii **v súvislosti s prepuknutím nákazy Afrického moru ošípaných** na území Slovenskej republiky.

Stručná charakteristika choroby

Africký mor ošípaných (AMO) je vírusová, vysoko kontagiózna infekcia domácich ošípaných, európskych diviakov, amerických diviakov a afrických divo žijúcich sviňovitých (prasa bradavičnaté, diviak štetinatý, diviak madagaskarský, diviak pralesný). Prejavuje sa rýchlym priebehom, s vysokými horúčkami, celkovou apatiou, slabosťou, inapetenciou, hnačkami, pneumóniou a krvácaninami rôznej veľkosti a tvaru v podkoží, na slizniciach, serózach a v tkanivách rôznych orgánov. Vyznačuje sa vysokou morbiditou a mortalitou (85 až 100%).

Táto choroba bola prvotne rozšírená v krajinách subsaharskej Afriky a v súčasnosti sa na takmer celom kontinente vyskytuje endemicky.

Na územie Európskej únie (Pobaltské krajiny a Poľsko) prenikol AMO v roku 2014 prostredníctvom infikovaných diviakov z územia Bieloruska a Ruskej federácie. V roku 2017 sa ku krajinám s výskytom AMO pridala Česká republika (jún 2017, výskyt u diviakov) a Rumunsko (júl 2017, domáce ošípané). Podľa štatistík sa v roku 2017 diagnostikoval AMO u diviačej zveri v Českej republike 202 prípadov, Estónsku 637 prípadov, Poľsku 741 prípadov, Lotyšsku 947 prípadov, Litve 1328 prípadov a u domácich ošípaných v Estónsku 3 ohniská, Poľsku 81 ohnisk, Lotyšsku 8 ohnisk, Litve 30 ohnisk a v Rumunsku 2 ohniská.

V roku 2018 (apríl 2018) bol novo potvrdený výskyt u diviakov v Maďarsku - a to v dvoch oblastiach - župa Heves, cca 35 km od južnej hranice so Slovenskom ako aj v župe Szabolcs - Szatmár - Bereg v blízkosti hranice s Ukrajinou cca 14 km od južnej hranice so Slovenskom. Vo všeobecnosti situácia vo výskyte AMO u domácich ošípaných a diviakov sa od začiatku roku 2018 zhoršuje najmä v Poľsku a na Ukrajine. Nové ohniská u domácich ošípaných boli potvrdené aj v Rumunsku a Taliansku (Sardínia), kde možno charakterizovať výskyt ako endemický. Diagnostikované k 12.6.2018 v boli v štátoch EÚ a na Ukrajine ohniská ako u domácich ošípaných - **60** ohnisk, tak aj u diviačej zveri - **2911** prípadov.

Slovenská republika sa dňom 25.7.2019 zaradila medzi štáty EÚ, kde bol potvrdený výskyt tejto veľmi nebezpečnej nákazy pre vnímavú populáciu zvierat.

Súčasná situácia na Slovensku má spojitosť s vývojom v susednom Maďarsku. Postupne sa nákaza šírila v Maďarsku v diviačej populácii, k 29.7.2019 bolo potvrdených 786 pozitívnych výsledkov na AMO.

V obci Strážne, 450 metrov od spoločnej SK/HU hranice došlo k potvrdeniu **prvého prípadu** v SR v záhumienkovom chove ošípaných – chovateľ choval 4 ošípané. V rámci opatrení na zabránenie šírenia nákazy boli utratené a neškodne odstránené všetky ošípané v obci dňa 30.7.2019. Od ošípaných boli odobraté vzorky krvi na zistenie prítomnosti vírusu AMO.

Na základe rokovania expertnej skupiny pre AMO boli odporúčané RVPS Trebišov vydať pre obec Strážne dodatočné opatrenia, vrátane zákazu chovu ošípaných v obci.

Dňa 30.7.2019 bol diagnostikovaný **druhý prípad** AMO v obci Veľký Kamenec. Vzorka bola zaslaná na laboratórne vyšetrenie do národného referenčného laboratória pre AMO na veterinárnom ústave vo Zvolene v rámci programu systému dohľadu a monitorovania AMO. Pred úhynom ošípaná prejavovala zmeny zdravotného stavu ako zvýšená teplota, poruchy pohybového aparátu a kožné zmeny. V danom chove sa v čase úhynu nenachádzala žiadna iná ošípaná. Vzdialenosť od prvého miesta výskytu je približne 5,5 km, od spoločnej slovensko-maďarskej hranice asi 4 km. Realizované sú opatrenia na zabránenie šírenia nákazy. Ošípané v obci Veľký Kamenec, podobne ako v obci Strážne boli utratené a neškodne odstránené vo veterinárnom asanačnom ústave. Zdroj nákazy nie je doposiaľ jasný, v súčasnosti prebieha epizootologické šetrenie. Opatrenia zákazu chovu ošípaných podobne ako v obci Strážne boli vydané aj pre obec Veľký Kamenec.

Tretí prípad bol potvrdený dňa 6.8.2019 u chovateľa v blízkosti druhého prípadu v obci Somotor, časť Nová Vieska pri Bodrogu. V záhumienkovom chove z 3 ošípaných 1 uhynula. Pred úhynom prejavovala klinické príznaky ochorenia - teplota, kožné zmeny. Ošípané v danej obci boli 8.8.2019 utratené a zaslané na vyšetrenie do referenčného laboratória vo Zvolene.

Štvrtý prípad bol taktiež potvrdený 6.8.2019. Ošípaná u súkromného chovateľa v obci Rad, okres Trebišov, vzdialenosť od ostatných prípadov je niekoľko km. V chove bola chovaná iba jedna ošípaná s indikovanými zdravotnými problémami a zvýšenou teplotou. Zidentifikované kontaktné chovy, v obci prebehlo utratenie ošípaných dňa 8.8.2019. Zdroj nákazy nie je doposiaľ jasný, v súčasnosti prebieha epizootologické šetrenie.

Piaty prípad bol potvrdený 15.8.2019 v obci Svätá Mária, časť Pavlovo, u súkromného chovateľa, v chove bolo 8 kusov ošípaných, 1 uhynula a vyšetrením bola diagnostikovaná prítomnosť vírusu AMO. Miesto výskytu je v rámci už vytýčeného ochranného pásma týkajúceho sa predchádzajúcich potvrdených ohnisk. I v tomto prípade prebieha epizootologické šetrenie. V danej obci prebehne utratenie ošípaných ako v ohnisku tak v kontaktných chovoch.

Ďalšie potvrdené prípady ku dňu 16.8.2019:

Šiesty prípad v obci Svätá Mária, v susedstve prípadu č.5, v chove 3 kusy ošípaných, 1 uhynula.

Siedmy a ôsmy prípad - obec Zemplín, záhumienkové chovy v blízkom susedstve v chove z 29 ošípaných 2 uhynuli, v druhom chove chovaná len 1 ošípaná ktorá uhynula.

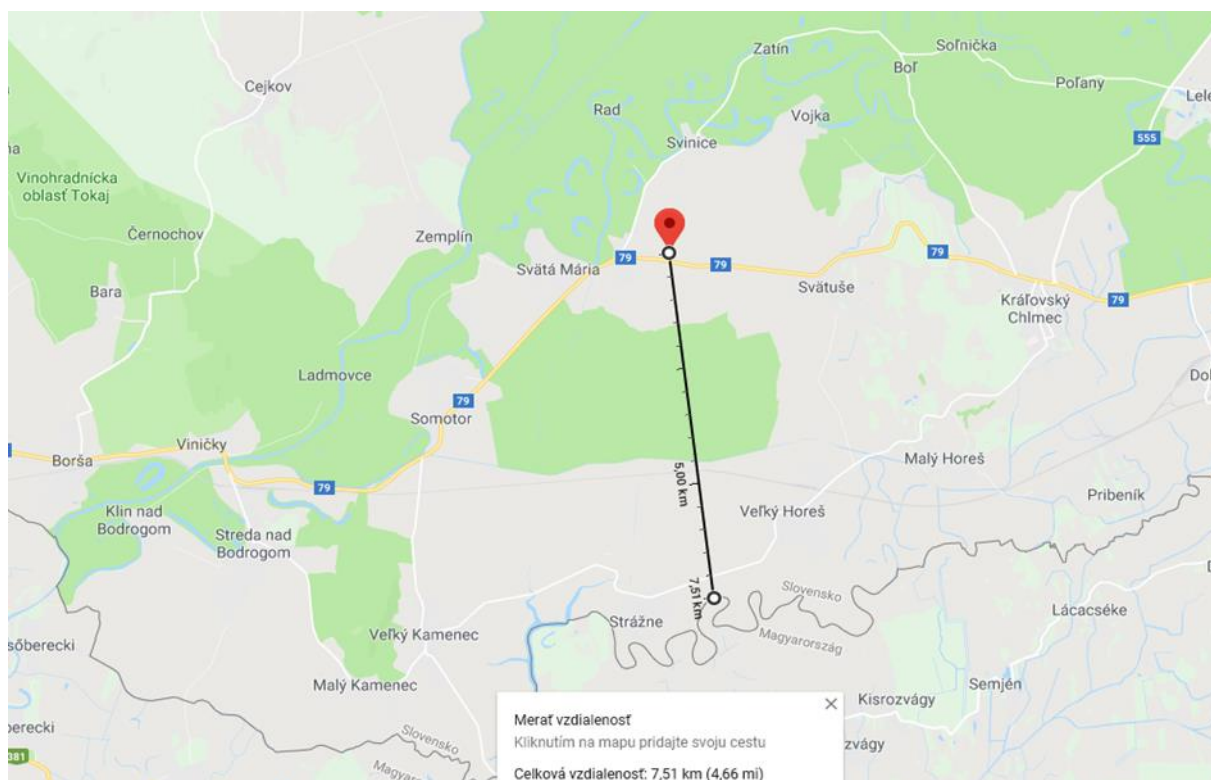
Deviaty prípad - obec Rad – časť Hrušov, neďaleko obce Rad, kde bol potvrdený 4 prípad, v záhumienkovom chove boli chované 3 ošípané, 1 uhynula.

Desiaty prípad v obci Brehov, súkromný chovateľ- záhumienkový chov, z 3 ošípaných 1 uhynula.

Potvrdený prípad diviaka v nárazníkovej oblasti

Dňa 8.8.2019 bol zaslaný protokol z laboratórneho vyšetrenia diviaka z referenčného laboratória vo Zvolene, ktorý vykazoval poruchy správania a bol ulovený/zastrelený priamo poľovním hospodárom a bola potvrdená pozitivita na AMO vírus. Ide o poľovné združenie PZ Lingo Svätuse, Svätuse, okr. Trebišov.

Druhý potvrdený prípad diviaka - nájdený uhynutý, PS BAMARA Brehov, KU Cejkov, v oblasti kde boli potvrdené prípady v záhumienkových chovoch ošípaných.

Národná odborná skupina prijme v súlade s NKP AMO a príslušnou legislatívou opatrenia na zabránenie ďalšieho šírenia v diviačej populácii, vrátane manažmentu lovu.

V nadväznosti na potvrdenie AMO na území Slovenskej republiky v chovoch domácich ošípaných a u diviačej zveri, ktoré predstavuje vážne nebezpečenstvo pre zdravie zvierat a v súlade s § 6 ods. 5 písm. a) bod 4. zákona č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších predpisov hlavný veterinárny lekár nariaďuje všetkým užívateľom poľovných revírov na území SR intenzívny lov diviačej zveri, pričom môžu použiť

- zakázaný spôsob lovu podľa § 65 ods. 2 písm. c) a k) zákona č. 274/2009 Z. z. o poľovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, a to: - použitie noktovízorov, ktoré nemajú svoju vlastnú zámernú osnovu; - použitie zdrojov umelého osvetlenia a zariadení na osvetľovanie terčov;

- nesprávny spôsob lovu podľa § 65 ods. 3 písm. d), e), i) a k) zákona č. 274/2009 Z. z. o poľovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, a to: - loviť diviačiu zver v noci s použitím výkonnej pozorovacej a streleckej optiky alebo s použitím zdrojov umelého osvetlenia alebo zariadení na osvetľovanie terčov; - loviť diviačiu zver postriežkou vo vzdialenosti kratšej ako 100 m od hranice poľovného revír;; - loviť diviačiu zver na poľovných pozemkoch, na ktorých sa súčasne vykonávajú poľnohospodárske práce po predchádzajúcej dohode s užívateľom poľovného pozemku; - loviť diviačiu zver aj v prípade, že nemajú schválený plán chovu a lovu pre diviačiu zver alebo jej lov nebol povolený.

Cieľom tohoto nariadenia je obmedziť stavy diviačej zveri pri eradikácii AMO u diviačej zveri. Toto nariadenie sa nevzťahuje na poľovné revíry, v ktorých vecne príslušná Regionálna veterinárna a potravinová správa vydala zákaz lovu diviačej zveri.

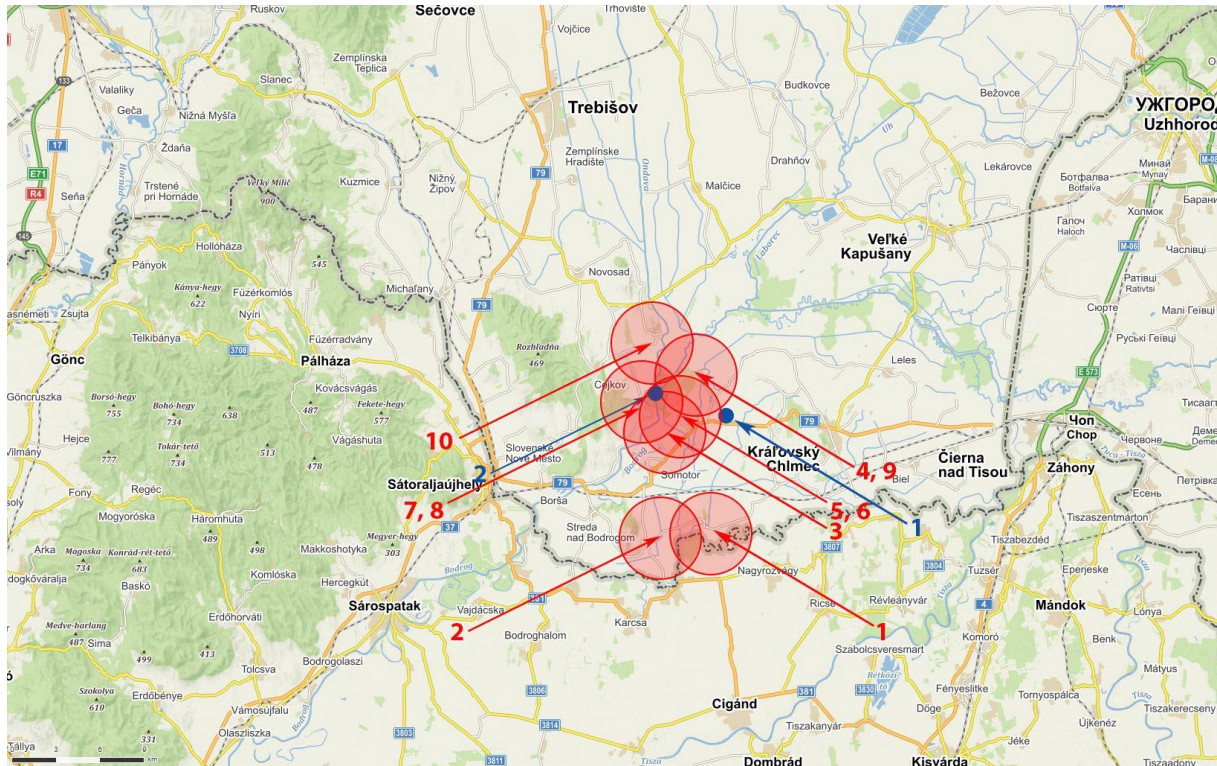
Pre každé ohnisko bolo vytýčené ochranné pásmo (minimálne 3km) a pásmo pozorovania (minimálne 10 km).

Odo dňa 8.8.2019 sú nasledujúce obce zaradené do pásiem:

Do ochranného pásma sú zaradené obce (min 3 km od ohnísk): Veľký Kamenec, Malý Kamenec, Strážne, Somotor, Veľký Horeš, Streda nad Bodrogom, Svätá Mária, Rad, Vojka, Malý Horeš, Svinice, Svätuše, Ladmovce, Zemplín, Cejkov, Brehov, Sirník, Zemplínske Jastrabie, Zátin

Do pásma pozorovania sú zaradené obce (min 10 km od ohnísk) : kataster obcí Viničky, Klin nad Bodrogom, Pribeník, Borša, Bara, Dobrá, Kráľovský Chlmec, Malá Trňa, Slovenské Nové Mesto, Čerhov, Kašov, Veľká Trňa, Luhyňa, Veľaty, Michalany, Hrčel', Kysta, Novosad, Boľ, Soľníčka, Poľany, Leles, Bačka, Biel, Veľké Trakany, Malé Trakany, Čierna nad Tisou, Čierna, Boľany, Byšta, Brezina, Kazimír, Lastovce, Stanča, Zemplínska Nová Ves, Zemplínsky Branč, Kožuchov, Zemplínske Hradište, Hraň

Mapa ohnisk nákazy

Vydané opatrenia pre ochranné pásmo – hlavné atribúty

1. Nahlásenie počtu držaných ošípaných na RVPS Trebišov prostredníctvom obce stanovenom termíne.
2. Držať ošípané v chove v ich ustajňovacích priestoroch alebo na iných miestach umožňujúcich ich izoláciu.
3. Vstup osôb do chovu a výstup osôb z chovu len na základe písomného povolenia RVPS Trebišov.
4. Vjazd vozidiel do chovov a výjazd vozidiel z chovov len na základe písomného povolenia RVPS Trebišov.
5. Používať pri vstupoch do budov a výstupoch z budov na ustajnenie ošípaných a samotného chovu vhodné prostriedky na dezinfekciu, osoba vstupujúca do chovu alebo opúšťajúca chov ošípaných musí dodržať hygienické opatrenia potrebné na zníženie rizika šírenia vírusu AMO a všetky dopravné prostriedky opúšťajúce chov pred opustením chovu dôkladne dezinfikovať.
6. Bezodkladne hlásiť uhynuté, alebo choré ošípané RVPS Trebišov, ktorá vykoná vyšetrenie v súlade s postupmi ustanovenými diagnostickou príručkou.
7. Ak si to epizootologická situácia vyžiada, RVPS Trebišov rozhodne usmrtiť všetky ošípané v kontaktných chovoch v spolupráci a pod úradným dozorom RVPS Trebišov, ktorý zabráni akémukoľvek riziku šírenia vírusu AMO počas prepravy alebo usmrtenia. Po usmrtení ošípaných sa odoberie v súlade s diagnostickou príručkou dostatočný počet vzoriek potrebných na potvrdenie alebo vylúčenie prítomnosti vírusu AMO v týchto chovoch.
8. Telá usmrtených ošípaných neškodne odstrániť pod úradným dozorom.
9. Poskytnúť pomoc pri vysledovaní mäsa a ošípaných pochádzajúcich z chovu a zabitých v období medzi pravdepodobným zavlečením choroby do infikovaného chovu a zavedením úradných opatrení.
10. Ošetriť potenciálne kontaminované materiály a odpady, ako sú krmivá, spôsobom, ktorý zabezpečuje zničenie vírusu AMO. Jednorazové materiály, ktoré môžu byť kontaminované a najmä materiály použité pri usmrtení, zničiť, postupom podľa pokynov úradného veterinárneho lekára. V prípade ošetrenia kontaminovaných materiálov (metly, handry, vrecia atď.) spálením, likvidáciu vykonať za účasti príslušníkov požiarného zboru.
11. Po neškodnom odstránení ošípaných mechanicky vyčistiť a dezinfikovať objekt a vyčistiť okolie budov použitých na ustajnenie ošípaných, vozidlá používané na prepravu ošípaných alebo ich tiel a všetko vybavenie, podstielku, hnoj a hnojovku, ktoré môžu byť kontaminované, v súlade s § 12 Nariadenia vlády č. 277/2003 Z. z.

Zakazuje sa chovateľom v ochrannom pásme:

1. Premiestňovanie a preprava ošípaných na pozemných komunikáciách okrem nevyhnutnej prepravy v rámci chovu a prepravy podľa § 10 písm. f) NV SR č. 277/2003 Z. z. o opatreniach na tlmenie AMO, ktorá bude vopred schválená RVPS Trebišov.
2. Premiestňovanie domácich zvierat z chovu a do chovu bez povolenia RVPS Trebišov.
3. Premiestňovanie ošípaných z chovu, v ktorom sú držané 40 dní od ukončenia predbežného čistenia a dezinfekcie infikovaného chovu. RVPS Trebišov môže v súlade s § 10 ods. 4 Nariadenia vlády SR 277/2003 Z. z. povoliť po 40 dňoch premiestnenie ošípaných z chovu a ich priamu prepravu na
 - bezodkladné zabitie na bitúnok určený RVPS Trebišov prednostne umiestnený v ochrannom pásme alebo v pásme dohľadu,
 - bezodkladné usmrtenie a následné spracovanie pod úradným dozorom do spracovateľskej prevádzkarne alebo na iné vhodné miesto,
 - iné miesto v ochrannom pásme, o udelení tohto povolenia hlavný veterinárny lekár informuje komisiu.
4. Preprava spermy, vajčiek a embryí ošípaných z chovov ochranného pásma.

Vydané opatrenia pre pásmo pozorovania (dohľadu)

1. Nahlásiť počet držaných ošípaných na RVPS Trebišov prostredníctvom obecných úradov v obciach v pásme dohľadu.
2. Držať ošípané v chove v ich ustajňovacích priestoroch alebo na iných miestach umožňujúcich ich izoláciu.
3. Používať pri vstupoch do budov a výstupoch z budov na ustajnenie ošípaných a samotného chovu vhodné prostriedky na dezinfekciu, osoba vstupujúca do chovu alebo opúšťajúca chov ošípaných musí dodržať hygienické opatrenia potrebné na zníženie rizika šírenia vírusu AMO a všetky dopravné prostriedky opúšťajúce chov pred opustením chovu dôkladne dezinfikovať.
4. Bezodkladne hlásiť uhynuté, alebo choré ošípané RVPS Trebišov, ktorá vykoná vyšetrenie v súlade s postupmi ustanovenými diagnostickou príručkou.
5. Vykonať čistenie, dezinfekciu a podľa potreby dezinsekciu a ošetrovanie dopravných prostriedkov a iných vozidiel a vybavenia, ktoré boli použité na prepravu ošípaných alebo aj iných druhov zvierat alebo materiálov, ktoré môžu byť kontaminované. Vozidlo použité na prepravu ošípaných nesmie opustiť pásmo dohľadu bez vyčistenia a dezinfekcie.

Zakazuje sa chovateľom v pásme dohľadu:

1. Premiestňovanie a preprava ošípaných na pozemných komunikáciách okrem nevyhnutnej prepravy v rámci chovu a prepravy, ktorá bude vopred schválená RVPS Trebišov; tento zákaz premiestňovania a prepravy sa nevzťahuje na tranzit ošípaných po cestách alebo železnici bez zastavovania a vykládky ošípaných, alebo na ošípané

pochádzajúce z chovov mimo pásma dohľadu , určené na bezodkladné zabitie na bitúnku v pásme dohľadu.

2. Premiestňovanie domácich zvierat z chovu a do chovu v prvých 7 dňoch po vymedzení pásma dohľadu bez povolenia RVPS Trebišov.
3. Premiestňovanie ošípaných z chovu, v ktorom sú držané 30 dní od ukončenia predbežného čistenia a dezinfekcie infikovaného chovu. RVPS Trebišov môže v súlade s § 10 ods. 4 Nariadenia vlády SR 277/2003 Z. z. povoliť po 30 dňoch premiestnenie ošípaných z chovu a ich priamu prepravu na:
 - bezodkladné zabitie na bitúnok určený RVPS Trebišov prednostne umiestnený v ochrannom pásme alebo v pásme dohľadu,
 - bezodkladné usmrtenie a následné spracovanie pod úradným dozorom do spracovateľskej prevádzkarne alebo na iné vhodné miesto,
 - iné miesto v ochrannom pásme, o udelení tohto povolenia hlavný veterinárny lekár informuje komisiu.
4. Preprava spermy, vajčiek a embryí ošípaných z chovov ochranného pásma

Po prvom výskyte sa konalo v Trebišove dňa 26.7. 2019 rokovanie expertnej skupiny pre AMO, kde sa dohodlo pokiaľ ide o obec(obce) s potvrdením výsledkom na AMO – ďalšie dodatočné opatrenia :

1. Zabezpečiť informovanie susedných RVPS o aktuálnej nákazovej situácii a prijatých opatreniach.
2. Zabezpečiť informovanie všetkých (aj neregistrovaných) chovateľov o povinnosti nahlasovať všetky uhynuté a choré domáce ošípané a domáce zabíjačky prostredníctvom miestnych úradov a zabezpečiť nepretržitú telefónnu linku na nahlasovanie chorých a uhynutých ošípaných a domácich zabíjačiek. Taktiež zabezpečiť distribúciu a vyvesenie informačných materiálov o AMO na verejne dostupných miestach vo všetkých obciach v pásme dohľadu.
3. Zabezpečiť, aby boli nahlásené domáce zabíjačky v pásme dohľadu vykonané výlučne pod úradným dozorom a zabezpečiť odber vzoriek na AMO post mortem.
4. Zabezpečiť odber vzoriek mrazeného mäsa od ošípaných, ktoré boli odporazené 1 mesiac dozadu od dátumu potvrdenia AMO v obciach, v ktorých bol diagnostikovaný AMO.
5. Zvolať poradu so SVL v pôsobnosti RVPS, informovať ich o aktuálnej nákazovej situácii, prijatých opatreniach a prerokovať postup pri klinických prehliadkach chovov a odbere vzoriek v súlade s NV 277/2003 a diagnostickou príručkou.
6. Zvolať poradu s poľovnými hospodármi v pôsobnosti RVPS, informovať ich o aktuálnej nákazovej situácii, prijatých opatreniach a zabezpečiť aktívne vyhľadávanie uhynutých diviakov v katastroch obcí s ohniskom AMO.
7. Zistiť spôsob uskladnenia slamy prípadne ostatných pozbieraných poľných plodín (seno, lucerna) v katastroch obcí s ohniskom AMO. V prípade zistenia voľného uloženia na poli zabezpečiť ich uskladnenie v priestoroch bez prístupu diviakov a cudzích osôb.

8. Priebežne kontrolovať plnenie nariadených opatrení so záznamom vykonaných kontrol.
9. Pri kontrole dodržiavania opatrení obmedzujúcich premiestňovanie zvierat z pásma dohľadu a na hraničných prechodoch s Maďarskou republikou v pásme dohľadu vyžiadať súčinnosť polície Slovenskej republiky – policajné cestné hliadky na hraniciach pásiem a na hraničných prechodoch s Maďarskou republikou v pásme dohľadu so zameraním na kontrolu premiestňovania živých zvierat.
10. Požiadajte o súčinnosť regionálny úrad verejného zdravotníctva za účelom kontroly likvidácie odpadov živočíšneho pôvodu z verejných stravovacích zariadení v pásme dohľadu.
11. Predložiť na ŠVPS SR všetky vydané opatrenia a hlásenia, prípadne kópie zápisov z vykonaných šetrení, porád a kontrol dodržiavania nariadených opatrení.

Povinnosti pre chovateľov v nárazníkovej zóne AMO

V prípade akejkoľvek zmeny správania resp. narušení zdravotného stavu alebo v prípade úhynu domácej ošpanej je majiteľ zvierat povinný tento úhyn ihneď nahlásiť príslušnej Regionálnej veterinárnej a potravinovej správe SR a príslušnému súkromnému veterinárnemu lekárovi. Povinnosť nahlásenia úhynu zvierat a podozrenie z nákazy vyplýva chovateľovi zo zákona č.39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších predpisov a následných právnych predpisov.

Opatrenia pre nárazníkovú zónu pre diviaky:

1. Celoročný intenzívny lov diviačej zveri za účelom monitoringu AMO a znižovania denzity diviačej zveri v poľovnom revíri.
2. Opatrenia na zníženie denzity diviačej zveri a dosiahnutie normovaných kmeňových stavov.
3. Sanácia uhynutej diviačej zveri a vedľajších živočíšnych produktov z ulovenej zveri.
4. Dodržiavanie opatrení pri manipulácii s ulovenými diviakmi, ich zvyškami ako aj s uhynutými diviakmi zabraňujúce šíreniu AMO.
5. Opatrenia na odber a predkladanie vzoriek na vyšetrenie všetkej ulovenej zveri (a nájdenej uhynutej diviačej zveri).
6. Vykonávanie monitoringu u diviačej zveri a odber vzoriek iba osobami vyškolenými na prehliadku zveri po ulovení na mieste alebo osobami vyškolenými regionálnou veterinárnou a potravinovou správou na odber vzoriek na KMO.
7. Vedenie evidencie užívateľom poľovného revíru o každom ulovenom, uhynutom diviakovi a rozdelení diviny.
8. Možnosť uvádzať na trh ulovené diviaky a premiestniť mimo poľovný revír (PR) až po obdržaní negatívneho laboratórneho výsledku na AMO.
9. Možnosť premiestňovania živo odchytených diviakov mimo poľovný revír len do zverníc v rámci nárazníkovej oblasti a so súhlasom príslušnej RVPS.

Vo všeobecnosti sú zadefinované tieto nosné ciele, ktoré majú zabrániť ďalšiemu rozširovaniu nákazy:

1. manažment udržiavania denzity populácie diviakov (odporúčanie 0,7 až 1 ks /km²);
2. zákaz, resp. regulované prikrмлиovanie diviakov;
3. rýchle odstraňovanie uhynutých tiel, manipulácia s kadávermi a vedľajšími živočíšnymi produktmi;
4. efektívny systém laboratórnej diagnostiky, vrátane včasnej diagnostiky;
5. opatrenia na bezpečné skladovanie ulovených tiel diviakov v chladiacich boxoch alebo iných miestach registrovaných príslušnou RVPS, pokiaľ nie sú známe výsledky vyšetrení;
6. biologická ochrana chovov domácich ošípaných;
7. kontrola na hraniciach (mäso, mäsové výrobky, zvieratá, pohyb ľudí, dopravné prostriedky, atď.);
8. znalostné kampane o nebezpečenstve nákazy - pre verejnosť, veterinárnych lekárov, poľovníkov, chovateľov.

Nástroje, ktoré sú predurčené v zadefinovaných cieľoch komunitárnej stratégie boja s nákazou **sú vzhľadom na národné špecifiká implementované** do slovenského vyššie uvedeného národného plánu na kontrolu AMO. Medzi kľúčové opatrenia patria:

1. hlásenie a odber vzorky od všetkých uhynutých diviakov a domácich ošípaných, odber vzoriek vyškolenou osobou na prehliadku zveri po ulovení alebo vyškolenými osobami na odber vzoriek príslušnou RVPS;
2. realizácia opatrení proti vniknutiu diviakov do areálu farmy a dodržiavanie zásad biologickej bezpečnosti v chovoch a v poľovných revíroch;
3. skladovanie krmiva a podstielkovej slamy pre ošípané mimo dosahu diviakov;
4. prepracovaný systém monitoringu/surveillance (plán prieskumu resp. dohľadu) nákazy. V súčasnosti disponujeme laboratórnymi výsledkami, ktoré bezprostredne monitorujú aktuálnu situáciu AMO v chovoch domácich ošípaných a u diviakov, hlavne v prípade možného prvého potvrdenia nákazy na Slovensku. ŠVPR SR realizuje uvedený monitoring AMO u diviakov a domácich ošípaných ako jedna z prvých krajín EÚ od roku 2014;
5. každý chovateľ ošípaných je povinný vypracovať „Plán ochrany chovu pred zavlečením AMO“;
6. biologická bezpečnosť pri odbere a manipulácii s biologickými vzorkami na laboratórne vyšetrenie a skrátenie času od odberu vzoriek až po výsledok laboratórnych analýz – harmonogram zvozných liniek a laboratórne postupy pri diagnostike v „Referenčnom laboratóriu na AMO na Veterinárnom ústave vo Zvolene“;
7. nariadený **celoročný cielený lov diviačej zveri** za účelom monitoringu AMO a znižovania denzity diviačej zver (samice a lanšťačky), vrátane úpravy času lovu (počas roka);

8. **výrazne regulovaný spôsob resp. zákaz kŕmenia diviakov**, ulovené diviaky sa smú uvádzať na trh alebo premiestňovať mimo poľovný revír až po obdržaní negatívneho laboratórneho výsledku na AMO;
9. dezinfekcia vozidiel prichádzajúcich z krajín z výskytom AMO pred vstupom na farmy;
10. **vzdelávanie a zvyšovanie odborného povedomia** - veterinárni lekári, chovatelia, poľovníci, úradné kontroly na každom stupni potravinového reťazca, účinnosť kontrol na hraničných inšpekčných staniciach hlavne s Ukrajinou.

Hlavné dopady nákazy AMO na chovy domácich ošípaných a diviačiu zver:

Priame ekonomické straty

- priame straty pre chovateľov domácich ošípaných – **usmrtenie všetkých ošípaných v chove** s diagnostikovanou chorobou, náklady na dezinfekciu, asanáciu, nákup nového chovného materiálu a časový výpadok v chove (Slovensko nie je v produkcii bravčového mäsa sebestačné a vniknutie vírusu do chovov ošípaných situáciu v produkcii bravčového mäsa ešte viac skomplikuje)
- zákaz resp. regulovaný spôsob poľovania na diviačiu zver v infekčnej oblasti vrátane ostatnej voľne žijúcej zveri. Ulovená diviačia zver včítane zdravej v infekčnej oblasti sa stáva kadáverom.

Nepriame ekonomické straty

- **zákaz premiestňovania ošípaných na zabitie na bitúnky do iných krajín** - straty spôsobené obmedzením premiestňovania ošípaných na bitúnky mimo územia SR predstavujú také závažné riziko pre chovateľov ošípaných, že s vysokou pravdepodobnosťou mnohí chovatelia skončia s chovom ošípaných na Slovensku z ekonomických dôvodov (súčasná kapacita bitúnkov pre ošípané nedokáže zabezpečiť porážku chovaných jatočných ošípaných na Slovensku);
- **zvýšené náklady na biologickú ochranu chovov** (napr. oplotenie, dezinfekčné brody, dezinfekčné prostriedky, ochranné prostriedky, čierno-biely systém);
- **výrazné dopady na manažment poľovníctva** zavedenie- aktívne hliadkovanie s cieľom vyhľadávania uhynutých tiel diviakov, potreba kontajnerov na skladovanie/uloženie tiel zvierat v každom poľovnom revíri; biologické opatrenia v revíroch, napr. budovanie obradníkov, pachových zón; laboratórne testovanie všetkých ulovených a uhynutých diviakov;
- **strata dôvery pri medzinárodnom obchodovaní** (v rámci štátov EÚ a s III. krajinami) s ošípanými, diviakmi, ich produktmi a potravinami.

Vyčíslenie nákladov a škôd, vzniknutých pri eradikácii chovu ošípaných v prípade rozsiahleho výskytu AMO v Slovenskej republike v oblasti výskytu a potenciálneho šírenia

Modelový príklad pri likvidácii chovu ošípaných s priemerným stavom prasníc 1 000 ks, celkovým počtom ošípaných 10 000 ks a odchovom 30 ks/1 priemernú prasnica za rok.

VYČÍSLENIE ŠKÔD VZNIKNUÝCH LIKVIDÁCIOU ZVIERAT (HODNOTA ZVIERAT):

		Eur	ks	ks/Eur
1	Hodnota zvierat celková	1 274 812,67	10 000	127,48
2	z toho prasnice	270 680,14	1 000	270,68
3	kance	2 417,32	8	302,17
4	ciciaky	97 994,43	2 400	40,83
5	ostatné	903 720,78	6 592	137,09

Vysvetlivky

Hodnota zvierat je určená podľa jednotlivých kategórií a aktuálnej trhovej ceny.

VYČÍSLENIE ŠKÔD A NÁKLADOV:

	Škody a náklady	Eur
1	Vyradenie - manipulačné náklady (na zabitie, nakladanie tiel, manipulácia, ...)	43 658,50
2	Likvidácia tiel (kafiléria)	125 000,00
3	Čistenie a dezinfekcia (mzda a produkty)	436 540,40
4	Náhrada za hodnotu likvidovaných krmív, stelív a veterinárnych liečiv vrátane nákladov na ich likvidáciu	168 344,36
5	Náhrada za hodnotu likvidovaného vybavenia (zariadenia) vrátane nákladov na jeho likvidáciu	121 669,60
6	Spolu	895 212,86

Vysvetlivky

K bodu 1:

V nákladovej položke sú uvedené mzdové náklady spojené

- so zabitím zvierat (dodávateľské, resp. vnútropodnikové faktúry),
- s nakladaním tiel (dodávateľské, resp. vnútropodnikové faktúry),

K bodu 2:

Náklady vyčíslila spoločnosť VAS, spol s r. o. Mojšova Lúčka podľa aktuálneho cenníka.

K bodu 3:

V nákladovej položke sú uvedené

- mzdové náklady vrátane odvodov vlastných zamestnancov vykonávajúcich mechanické čistenie a dezinfekciu,
- vnútropodnikové faktúry na vývoz močovky, MH, a ostatných materiálov určených na likvidáciu,
- faktúry za čistiace a dezinfekčné práce vykonávané dodávateľským spôsobom,
- faktúry za nákup náhradných dielov, ochranných pomôcok a ostatných materiálov na výkon čistiacich a dezinfekčných prác vykonávaných vo vlastnej réžii,
- náklady na stráženie objektov,
- prevádzkové náklady – energia, plyn, voda.

K bodu 4:

V nákladovej položke je uvedená hodnota materiálov, ktoré bol majiteľ povinný zlikvidovať podľa nariadených opatrení vrátane nákladov na ich odvoz a likvidáciu, a to najmä:

- krmivá,
- stelivá,
- ostatný materiál.

K bodu 5:

V položke je uvedená najmä hodnota používaných materiálov pri výrobe ošipaných a hodnota zariadenia, ktoré bolo na základe nariadených opatrení likvidované, a to najmä:

- materiál používaný pre insemináciu prasníc,
- jednorazový materiál používaný na ošetrovanie ciciakov po narodení,
- pracovné oblečenie zamestnancov,
- drevené zariadenie a materiál, ktorý nie je možné dezinfikovať, určené na spálenie,,
- úprava elektronických zariadení pred samotným čistením a dezinfekciou, resp. zakonzervovanie – eliminácia poškodení, vrátane následného spustenia technologických systémov,
- náklady na odber vzoriek a veterinárne rozbery,
- iné práce a činnosti podľa nariadených opatrení.

SUMARIZÁCIA:

Položka	Eur
1 Hodnota zvierat	1 274 812,67
2 Škody a náklady	895 212,86
3 Spolu	2 170 025,53
4 Priemerný náklad prepočítaný na 1 prasnicu	2 170,03
5 Priemerný náklad prepočítaný na 1 ošípanú	217,00

Predpokladané škody a náklady v celkovej výške 2 170 025,53 Eur sú vypočítané podľa vzorového modelu – farma s priemerným stavom prasníc 1 000 ks, odchov na priemernú prasnicu 30 ks/rok, celkovým priemerným stavom 10 000 ks ošípaných a ročnou produkciou 2 800 000 kg živej hmotnosti a uzavretým obratom stáda a vlastným inseminačným punktom. Jedná sa o farmu s nadpriemernými úžitkovými parametrami s vysokou produktivitou práce. Náklady a vzniknuté škody prepočítané na 1 prasnicu priemerného stavu (v tom sú započítané aj náklady na všetky ošípané) sú 2 170 Eur. Náklady a vzniknuté škody na 1 ošípanú priemerného stavu bez ohľadu na kategórie sú 217 Eur.

Pri prepočte škôd a nákladov v subjektoch podľa veľkostných kategórií odporúčame zohľadniť rozdielne náklady s ohľadom na dosahované parametre, produktivitou práce a technickým stavom jednotlivých stavieb a technológií (napr. pri likvidácii zastaraných fariem s vyšším podielom drevených častí budov a zariadení je predpoklad vyšších škôd z dôvodu ich likvidácie spálením, u subjektov s nižšou produktivitou práce môžu byť vnútropodnikové ceny zvierat vyššie z dôvodu nízkej úžitkovosti a vysokých režijných nákladov.

Vyšetrenie mäsa na prítomnosť vírusu AMO

ŠVPS SR každoročne nariaďuje prostredníctvom regionálnych veterinárnych a potravinových správ vykonávanie úradných kontrol bez predchádzajúceho upozornenia podľa článku 3 ods.2 poslednej vety nariadenia (ES) č.882/2004 ad hoc (na konkrétny účel, pre tento účel), cielene zamerané na prijaté podnety od zväzov, organizácií, spotrebiteľov, resp. priamo požiadavky nášho rezortu (MP a RV SR) a hlásení zo systému rýchleho varovania (RAPID) z jednotlivých členských štátov.

Takto sa v súvislosti s výrazným zhoršením nákazovej situácie, vzhľadom na výskyt AMO u diviacej populácie v stredoeurópskom regióne, ale tiež v pobaltských republikách a Rumunsku, Bulharsku a Belgicku (ďalej len AMO) a s rizikom ilegálneho obchodovania s bravčovým mäsom, sa vykonávali regionálnymi veterinárnymi a potravinovými správami odbery vzoriek v miestach určenia zásielok bravčového mäsa (jatočných polovic a/alebo veľkospotrebitel'ských dielov), mletého bravčového mäsa, tepelne neopracovaných mäsových

výrobkov a zásielok produktov z voľne žijúcej diviačej zveri pochádzajúcich z členských štátov EÚ (najmä hore uvedených krajín) a tretích krajín.

Regionálne veterinárne a potravinové správy vykonali v termíne od 2.10. – 31.12.2018 *cielené 533 úradných kontrol*, pri ktorých bolo odobratých a laboratórne vyšetrených *405 vzoriek bravčového mäsa*.

Od 1.1.2019 do 16.4.2019 bolo spolu vykonaných 176 úradných kontrol, pri ktorých bolo odobratých na laboratórne vyšetrenie 106 vzoriek. Vyšetrenie všetkých vzoriek bolo negatívne.

Vzhľadom na hore uvedené a na základe požiadavky Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky (žiadosť č. 31525/2019 zo dňa 12.7.2019) vo veci zvýšenia počtu kontrol bravčového mäsa iných členských štátov a tretích krajín ŠVPS SR nariadila RVPS vykonať cielenú kontrolu, ktorej predmetom bude odber úradných vzoriek bravčového mäsa bravčového mletého mäsa a mäsových prípravkov vyrobených z bravčového mäsa pôvodom z iných členských krajín a tretích krajín a to v miestach určenia týchto zásielok so zameraním na jeho označovanie, senzorické vlastnosti a rezíduá veterinárnych liekov (RIL).

K 9.8.2019 bolo odobratých 47 vzoriek, z toho 38 bravčového mäsa, 3 vzorky vákuovo baleného bravčového mäsa, 5 vzoriek mletého bravčového mäsa. V jednej vzorke (mleté bravčové mäso) bolo zistené nesprávne označenie (názov) výrobku, nakoľko tento obsahoval prídavné látky, čo nie je v súlade s príslušnou legislatívou. Vyšetrenie ďalších vzoriek bolo negatívne.

B. Návrh finančného zabezpečenia mimoriadnych opatrení na kontrolu a tlmenie Afrického moru ošípaných

Predbežne odhadované výdavky pre rok 2019 v Košickom kraji sú kapitolou MPRV SR vyčíslené na objem 11 059 240 EUR, z toho 5 600 000 EUR na odškodnenie chovateľov prostredníctvom Národných podpôr a Štátnej pomoci.

ŠVPS SR je v rámci platnej legislatívy povinná realizovať:

- Kontrolu a eradikácie afrického moru ošípaných (pohotovostné služby, cestovné náhrady, osobné výdavky, materiálne - technické zabezpečenie – dezinfekčné prostriedky, ochranné pomôcky, dezinfekčné zariadenia a iné);
- Úhradu poľovníkom (odber, skladovanie, transport vzoriek, úhrada za ulovené a uhynuté diviaky);
- Asanáciu ulovených a uhynutých diviakov a usmrtených domácich ošípaných v ohniskách nákaz (náklady na kafilériu).

Štátny veterinárny a potravinový ústav je v rámci platnej legislatívy povinný realizovať:

- Laboratórnu diagnostiku - prostriedky určené pre referenčné pracovisko na diagnostiku AMO a štúdiu „Izolácia kmeňov vírusu AMO v SR“ vrátane prístrojového vybavenia.

Národné podpory:

- Odškodnenie chovateľov (nepodnikateľov) ošípaných v ohniskách/kontaktných chovoch.

Štátna pomoc:

- Odškodnenie chovateľov (mikro, malých a stredných podnikateľov) ošípaných v ohniskách/kontaktných chovoch.

Vzhľadom k uvedenému MPRV SR žiada uvoľniť nad rámec disponibility zdrojov kapitoly finančné prostriedky v objeme 24,225 mil. eur, ktoré sú určené Ministerstvom financií SR na viazanie.